

Uredništvo
in upravnništvo „Delavca“
se nahaja na
DUNAJI
(Wien)
V/I, Schlossgasse Nr. 22,
kamor je pošiljati naroč-
nino ter vse spise in
dopise.

DELAVEC

Naročnina.

S poštne pošiljateljice:
Celo leto . . . gold. 2.88
Pol leta 1.44
Četrt leta —.72
Posamezne številke 6 kr.

Glasilo slov. prometn. služabni kov in obrtniških delavcev.

Izhaja trikrat v mesecu.

36. številka.

Dunaj, 10. decembra 1896.

IV. leto.

Shod jugoslovanskih socijalnih demokratov o Božiču v Zagrebu.

Še nekoliko dni nas loči od tega pomembnega shoda. Shod je interesanten, ker so hrvatski sodrugi postavili na dnevni red „Zaveza jugoslovanskih socijalistov“ in ker se bo vršil v klasičnem mestu — Zagrebu, kjer se bje baje ljuti narodni boj mej madžarsko in hrvatsko buržoazijo.

Pooblaščenici proletarjata raznih jugoslovanskih narodov bodo morali pogumno vstopiti za sklepe, kateri se bodo storili na shodu, ako hočemo, da se združimo vsi Jugoslovani v močno proletarsko stranko, ki bude našim potomcem priborila boljšo prihodnost.

Industrija se je pričela zadnjih let tudi v jugoslovanskih deželah razvijati, in tisoče naših bratov robota „narod ljubečim“ Jugoslovonom po njihovih tvornicah, ter nezasluzni niti toliko, da bi skromno preživeli sebe in svoje družine. Naša buržoazija vedno vpije, da preti Jugoslovonom od drugih narodov pogin, sami pa izkoriščajo svoje lastne krvne brate tako, da jim ne ostaja toliko časa, da bi čitali kako koristno knjigo, ter razširili svoje duševno obzorje.

Dandanes čas hitro mineva. Kar je bilo pred dvema letoma še dobro in izvrstno, je dandanes že obrabljeno in staro. Zato je tudi potrebno popolnoma preosnovati organizacijo jugoslovanskega proletarjata, ako se hočemo uspešno boriti proti našim nasprotnikom. Če upoštevamo, da imamo organiziranih izkoriščevalcev naroda.

Pooblaščenici bodo dokazali se svojim poročilom, da je organizacija in tudi časopisje tekom zadnjih let napredovalo in da smo zmagali v nekaterih gospodarskih bojih, ter se tudi mnogo naučili od naših nasprotnikov. In ravno to nas sili, da preosnovamo našo organizacijo, ter jo primerno prikojimo duhu časa. Iz poročil ne bomo le posneli, po kateri poti nam je hoditi v prihodnosti, temveč česar nam je treba storiti, da zboljšamo tudi prežalostne življenske razmere jugoslovanskih delavcev, ter si utrdimo pridobljene postojanke.

Dandanes ne zadostuje, ako le kritikujemo, da našje žalostne in gnjile družabne razmere. Treba je, da poiščemo pripomočkov, s katerimi se lahko v resnici borimo z današnjimi razmerami. Iz tega sklepamo, kakor smo že preje omenili, da je treba preosnovati našo organizacijo in sicer v tem smislu, da se združijo vsi Jugoslovani v jedno organizacijo, ako hočemo jugoslovanski proletarjat izvežbati za boj.

Jugoslovanski proletarjat mora biti složen v boju, dasiravno ga ločijo razni jeziki in vere. Drugače ne opravimo popolnoma nič proti mednarodnim in medverskim izkoriščevalcem.

Zaveza jugoslovanskih socijalistov je tesno spojena tudi z gospodarsko organizacijo, ako hočemo našim nasprotnikom tudi na gospodarskem polju prizadeti hud udarec.

Ko se je pričel zavedati jugoslovanski proletarjat svojega slojevskega značaja, je tudi spoznal, v kakem žalostnem položaju da živi. Zategadelj se bo pričel boriti tudi na gospodarskem polju proti svojim izkoriščevalcem, ki nosijo vedno boga, cesarja, kralja itd. v svojih umazanih ustih, da bi temložje oplenili proletarjat.

Treba je, da se združimo vsi, ki so primorani prodati svojo delavno moč, naj bodo že potem uradniki, delavci ali kmetje, ako hočemo podreti v prah nasprotnike naše, ki pijejo narodu najboljše kri. In to združenje je le mogoče v jugoslovanski socijalni demokraciji, ki ne pripoznava predpravic rojstva, vere in narodnosti.

Povsodi, kjerkoli je le nekaj naših sodrugov, volijo naj svojega zaupnega moža ter pošljejo o Božiču v Zagreb.

Kjer ni mogoče odposlati zastopnika, tam naj sodrugi svoje težnje in smotre pismeno naznani.

sodr. Anceljnu, Samostanjska ulica št. 9
v Zagrebu.

Na svidenje o Božiču v Zagrebu!

Južna železnica in temeljni državni zakoni.

Načelo, da so pred zakonom vsi državljani jednaki, zapisano je tudi v osnovnih postavah avstrijskih. To načelo je jako lepo, a načelo samo je za narod jako malo vredno, ako ostane le na papirju. Bilo bi pač več kot naivno ako bi kdo mislil, da obstoji nekaka jednakopravnost tudi v resnici. Velika gospoda, ki ne zahaja v nižje kroge, v kateri se pokazujejo Potemkinove vasi, ako pride kedaj „med narod“, misli znabiti, da je vse resnično izvedeno, kar je kje na kakošnem kosčku papirja napisano ali natiskano. A gospoda južne železnice pač ne misli, da bi se ob progi Dunaj-Trst in drugodi tako zvana jednakopravnost tudi spoštovala. Gospoda južne železnice ne more tega misliti, ker sama skrbi za največjo nejednakost.

Jeden primer.

Začetkom meseca novembra t. l. dobilo je pet železniških delavcev postaje „Sava“ pisma sledeče vsebine:

C. kr. priv. družba južne železnice
Trst, 10. 12. 1896. n. z. 1013/96.
n. z. 1013/96.
dné 8. novembra 1896

Delavcu N. N.

Železniško ravnateljstvo je se številko 6087/E. od 18. oktobra t. l. ukazalo, da se Vas ne porabi več za službo, jaz se vidim tedaj prisiljenega, odpovedati Vam službo od 26. novembra naprej.

Sekcijski intenzir: pl. Breisach.

Takšna pisma so dobili sodrugi: Mat. Končar, oddelkovodja, Jurij Železnik in Josip Letnik, namestna čuvaja ter Marko Drnovšek in Tomaž Štrus, železniška delavca.

Seveda se je dozdalo našim sodrugom kaj čudno, da so dobili vsi jednaka pisma, to pa tembolj, ker si niso mogli nikakor domisliti vzroka tej odpovedi. Po dolgem premišljevanju so sprevideali, da ne more tičati pravi vzrok nikjer drugje, kakor v organizaciji železničarjev. Ravnateljstvo južne železnice hotelo je naše sodruge kaznovati radi tega, ker so bili udje po državnih zakonih dovoljenega in oblastno potrjenega društva. Še več: hoče jih kaznovati zato, ker so se predznili — pohlevno prositi.

Stvar je taka-le:

Dne 25. januarja — torej pred desetimi meseci — sedelo je zvečer pet že preje omenjenih sodrugov v Drnovškovi gostilni. Razgovarjali so se o svojih razmerah, a da niso mogli veselja prepevati, je umevno vsakomur, kdor pozna količkaj bedni položaj železniških delavcev. Ljubljanska podružnica strokovnega društva je pismeno vprašala za njih želje in pritožbe; pripravljali se je namreč kongres železničarjev. O temu se razgovarjaje, sklenili so, pozvati svoje sodruge, naj bi se pridružili prošnji, katero bi podali ravnateljstvu in s katero bi prosili za zboljšanje plače, potem neka več prostega časa opoldne po leti in penzijsko pravico za namestne čuvaje ter plačilo, ako je kdo bolan.

Omenjena prošnja se sploh uložila ni. Vse je bilo mirno. H krati so začeli v mesecu juliju sodruge zaslisevati radi nekakega „shoda“. Oni pogovor petih ljudi v javni gostilni imenovali so tedaj modrijani južne železnice „shod“. Toda temu se ni bilo dovolj! Vpraševali so ljudi, kako so se mogli predzniti, da so vabili svoje tovariše za pristop k organizaciji. Bilo je še smešnejših stvari: rekli so, da je hotelo onih pet delavcev napraviti železniški štrajk!

Človek res ne vé, je li to bolj neumno, al bolj hudobno! Pri južni železnici je pa tudi oboje mogoče.

Že ono zasliševanje dokazuje, da je imela južno-železniška gospoda jasn smoter začeti boj proti organizaciji železničarjev. Gospoda je tako peklenko prebrisana, da misli iz Save celo organizacijo uničiti, tako kakor je hotel Archimed svet prekucniti, ako se mu dá točka v vsemiru. Jako „kunštne“ in „brumne“ glavnice so, res!

Da je šlo res za boj proti organizaciji, dokazujejo omenjene odpovedi imenovanih delavcev. Jeden izmed slednjih — Josip Letnik odpeljal se je, dobivši odpoved, na Dunaj, da poizve pri nadzorništvu vzrok odpovedbe službe. Predstavil se je vrhovnemu nadzorniku Stiasny-u, a ta mu je takoj rekel:

„Z vami ne bode nič več!“

Sodr. Letnik vprašal je, zakaj se mu je venidar odpovedala služba, a ošabni gospod mu je rekel, da je „nevaren človek“, da je došlo železnici nekakošno „sodnijsko naznanilo“, da so pozvedovali po njemu žandarji itd. Sodr. Letnik bil je osupnen ter vprašal česa se tiče to naznanilo in pozvedovanje, a dobil je „uljudni“ odgovor: „to vas nič ne briga!“ (Das geht sie nichts an!) — Orožniki so faktično pozvedovali o onem januarnem „shodu“.

Odpoved je tedaj obveljala in z 26. nov. t. l. zgubilo je pet omenjenih sodrugov službo pri južni železnici, ne da bi se bili pregrešili kedaj v službi, ampak da je hotelo v izkoriščanju, izsiljevanju in protizakonitostih izbornu izvežbana južno-železniška svojat „svoje“ delavce prestrašiti in tako organizacijo katere se boji kakor hudič križa, oslabiti.

Gospoda misli, da je tako postopanje jako „politično“. Ljudje, ki znajo misliti dalje, kakor jim je pa nos zrastel, vedo, da je gospoda ravno v tem oziru tako neumna, kakor bi jej bila piščeta možgane izključala. Nemški pregovor pravi: „Druck erzeugt Gegendruck“; to uči tudi fizika in zato naj slavna gospoda le pritiska, pritiskali bodo že tudi drugi. Naši sodrugi pa morajo iz tacega postopanja sprevideati, da se morajo tem trdneje okleniti organizacije. Le kadar bode večina železničarjev organizovana, bode njena moč tako velika, da postanejo podobne brutalnosti nemogoče. Vsak član organizacije mora biti tudi njen apostol in potem bode kmalo tudi izkoriščevalna družba južne železnice drugo zapela. Nesramna svojat, ki ni imela nikdar simpatij služabnikov, zanje tako tudi od dneva do dneva sovraštvo in zaničevanje potovalnega občinstva, katero sprevidi, da ne pozna ta družba ničesar drugega, kakor denarno mošnjo. Čas ni daleč, ko bodo tud, popotniki najboljši zavezniki služabnikov in takra: bode tudi južna železnica spoznala resnico rekai „Svaka sila do vremena!“

Socijalno premišljevanje.

Kdor le količkaj premišljuje o človeških razmerah, kmalo sprevidi, da se ljudje delijo v dve skupini. K eni se štejejo vsi tisti, ki se svojim delom toliko pridelo, ali naredijo, kolikor za-se in za delo nezmerno ude svoje družine potrebujejo, k drugi pa tisti, ki ne producirajo, t. j. taki, ki ne sejejo, ne žanjejo in ne obrtnikujejo, ampak dobivajo pridelke in izdelke iz poljedelcev in obrtnikovih rok. — Mislimo si veliko človeško družbo, v kateri bi bil vsak ali poljedelec ali obrtnik. Udje take družbe bi morali obračati svojo pozornost na več strani. Vsak bi se moral pečati poleg pridobitnega dela, tudi z mnogimi drugimi opravili. Prva velika skrb bi bila, kako se braniti zunanjih sovražnikov. Treba bi bilo gojiti razna znanstva in umetnosti, ker te pospešujejo obrambo proti zunanjim sovražnikom. Ljudje bi morali tudi še posebej skrbeti za vzgojo duha in srca in še za mnogo drugih rečij. V taki družbi bi pa marsikdo ne imel veselja ne do poljedelstva, ne do obrtništva; rad bi se pa poprijel

Prečitane številke ne zavreči! Naprej dajati! Razširjati!

Delavski prijatelj.

Sv. Peter na Krasu. — Smejajte se zopet, gospôda, kakor ste se smejali 8. novembra! Zakaj se pa vendar danes ne smejete? Ali vam je presedalo veselje? Mar vam ni všeč shod od 28. novembra? — Pridgvali ste raz lece o hudobiji prokletih socijuzov, odgovarjali ste kmetu od udeležbe našega shoda, čitali in zavijali ste „Delavca“ in „Svobodo“ v cerkvi — — a kje je vspeh vašega „požrtovalnega“ delovanja? Ej, gospôda, gospôda, nič vam ne pomaga! Zatemnujte resnico, pokrivajte luč, obrekujte, zavijajte in lažite, kolikor se vam poljubi — mi se vašega delovanja ne bojimo, ker nam vsaki dan dôkazuje, da se širi zavednost med našim ljudstvom in da bode pravica in resnica zmagala. Dobro ste vedeli, zakaj ste 8. nov. zaključili shod, ne da bi dali socijalistu obljubljeni mu besedo; sedaj vedo to tudi drugi. Sedaj spominjajo to tudi kmetje, katere ste s pomočjo vaše nezaslužene avtoritete tedaj zaslepili, kateri so pa sedaj tudi sprevideali, zakaj se bojite odprte besede! — Shod, koji je bil tukaj v nedeljo 28. novembra, je velikega pomena, ne le za Sv. Peter, temveč za vso tukajšnjo okolico. Dasiravno si je dala zračnjaška gospôda kolikor največ mogoče truda, da pripravi socijalistom fiasco, dasiravno so grmeli gospodje raz lece proti pregrešnimu“ shodu, dasi so obljubovali udeležencem shoda pekel in večno pogubljenje, dasi je bil krščanski nauk, ki je navadno ob 2. uri popoldne, v nedeljo ob tretji uri, vendar je bila udeležba shoda za naše razmere izredno velika. V dvorani gostilne pri „južni železnici“, kakor tudi v reži so se ljudje kar tlačili in če pičlo računimo, jih je bilo najmanj kakovih 380 navzočih. A najbolj pomenljivo je, da so bili udeleženci z malimi izjemami sami kmetje. Shod se je pričel ob 1/4. uri popoldne, ter je bil voljen predsednikom sodr. Kren, podpredsednikom sodr. Hofmeister, zapisničarjem pa sodr. Špeglič. Na dnevnem redu je bila le jedna točka in sicer: „Krščanski socijalizem ali socijalna demokracija?“ Poročal je sodr. Kristan iz Ljubljane. Govoril je povsem popularno, ter se izogibal vseh fraz, katere naši „učeni“ nasprotniki kaj radi rabijo, hotel se pobahati s svojim velikanskim znanjem, ki jih pa vendar ne varuje jednako velikih neslancstij. Poročevalec je razvil socijalnodemokratski program ter posamezne točke istega tako utemeljil, da se je sleherni poslušalec lahko prepričal o istinitosti socijalnodemokratskih trditve in o pravičnosti njih izvajanj. Udeleženci shoda v začetku gotovo niso bili navdušeni za socijalno demokracijo, katero so poznali le po besedah svojih nasprotnikov. A vendar so začeli kmalo odobravati besede govornikove in njih pritrjevanje je bilo čim dalje glasnejše. Poročevalec je rekel, da bi krščanski socijalizem ne mogel rešiti delavskih stanov, ako bi imel tudi najboljše namene, ker samo nauk ne zadostuje za rešitev ljudstva. Kaj nam pomaga, da je učil veliki trpin Kristus svojega bližnjega ljubiti, kakor samega sebe; kaj koristi, da je rekel sinu bogatina, da mora prodati vse kar ima ter razdeliti revežem in potem njemu slediti. Kateri bogatin se drži nauka, ki ne koristi njegovi blagajni? Še tisti ne, ki so poklicani, da bi tolmačili modre in človekoljubne besede utemeljitelja krščanske vere ljudstvu. Spoznati moramo, da ima vera drug namen, kakor politika in da obljuba nebeskega kraljestva ne zadostuje za človeka vredno življenje na temu svetu. Kdor trdi, da je socijalna demokracija nasprotnica vere, ta laže. Socijalna demokracija ni še nikoga odgovarjala od obiskovanja cerkve, maše in krščanskega nauka itd. Zakaj pa odgovarjajo naši nasprotniki ljudstvo od obiskovanja naših shodov in od čitanja naših časopisov? Mi nimamo pravice duhovnikom odgovarjati, kadar so na prižnici, oni nam pa na naših shodih lahko odgovarjajo. In vendar ne pridejo k nam, da bi tukaj dokazali svoje trditve! Laž je tudi, da bi sovražila socijalna demokracija duhovnike sploh. Ona nikogar ne sovraži, a bori se le proti takim duhovnikom, ki pozabijo na svoj vzvišen poklic in mislijo le na to, kako bi ljudstvo poneumili. Socijalni demokratje poznajo dosti takih duhovnikov, ki ljubijo narod in mu radi pomagajo. A take duhovnike preganjajo ravno njih tovariši in predpostavljene. Krščanski socijalizem hoče dandanašnje razmere varovati; on brani zasebno last in podedovalno pravico. Tukaj tiči načelna razlika mej krščanskim socijalizmom in socijalno demokracijo. Slednja deluje namreč na to, da se spremeni podlaga današnjega družabnega reda, spoznavajoč, da je ravno današnji bružabni red v resnici družabni nered, delavskim stanovom najbolj škodljiv. Govornik tolmači pomen delavskih slojev in katerim je računiti tudi kmetu, malega obrtniku in duševnega delavca, ter dokazuje njih odvisnost od kapitala. Nevarnost kapitalizma priznavajo tudi krščanski socijalisti v teoriji; boriti se hočejo pa le proti židovskemu kapitalu, kakor bi bil kapital v krščanskih rokah za delavno ljudstvo manje nevaren. V resnici se pa krščanski socijalisti še proti židovskemu kapitalu ne borijo, zakaj podlaga krščanskosocijalnega

Ker se s takimi od židovskega liberalizma izmišljenimi obrekovanji grdi katoliška morala, izjavljamo podpisani, da debi oni učitelji od nas **1000 K.**, kateri dekaže:

1. da je to jezuitska morala; 2. ako citira knjigo onega jezuita, ka- teri je to učil.

Ker priznamo učiteljem, da imajo slabe plače, upamo, da se bodo učenjaki »Učiteljskega Tovariša« potrudili, dokazati svojo trditve.

Ljubljanski bogoslovci.

Mi ne zamerimo ljubljanskim bogoslovcem, ako so tako slabo podkovani v kasuističnem in probabilističnem navku jezuitov, saj niso študirali na papeževi gregorijanski univerzi teoloških študij. Priporočamo jim pa vendar Gurij-eve (čitaj Guri-eve) knjige, ki je bil profesor morale v Valsu pri de Puy l. 1833, pozneje pa tudi na »collegium romanum« v Rimu. Najimnitnejša knjiga tega jezuita je »compendium theologiae moralis«, v kateri daje navodila dnhovnikom glede spovedi in odveze, poleg tega pa tudi mlade klerikalce poučuje činično o tajnostih zakona. Druga knjiga, katera je tudi pomembna, je pa »casus conscientiae«. Ako prečitamo vse knjige jezuitov, ne bomo nikjer našli izrečno stavek »namen posvečuje sredstva«. Ali v njih najdemo kasuistično zavihanje npravnosti v interesu reda. Iz tega lahko sleherni sklepa, ako pisatelj ni zapisal omenjenega stavka, vendar je pa morda mislil tako. In to je najbolj dokazano v stavku vse za višjo božjo čast (omnia ad maiorem Dei gloriam) ker je samo po sebi umevno, da je le jezuitski red imel pravico določiti, kaj služi v višjo božjo čast. Seveda jezuitska morala ne potrebuje zakona, v katerem je naravna morala združena z človekom temveč tolmači na zvit način slaba dejstva v interesu cerkve. Posebno pa to karakterizuje probabilistiški navek, v katerem se izreka, da vsakdo lahko to stori, kar je več ali pa jeden imeniten teolog pravim pripoznal. Tudi to uničuje moralo, ta se uči, npravn karakter vsacega posamnika določuje dejstva, in sicer v tem smeru, da je opravičeno prestopiti slučajno vse zakone (methodus dirigendae intentionis); da je pri prisegah in obljubah dovoljen tajn pridržek (reservatio mentalis), ter da je priustljiv dvoumen izrek. Klerikalna gospoda se zaletava v učitelje, ker so ti spoznali, kakovi časi bi zopet napočili, ako bi se zopet izročila šola klerikalcem. Razpisali so celo 1000 kron nagrade tistemu, ki dokaže, da so omenjeni stavki zapisani v kaki jezuitski knjigi, a pozabili so pristaviti, da zadostuje ako se knjige jezuitskih učenjakov lahko tako tolmači, da tiči misel omenjenih stavkov v njih. Ako bi gospode pri »Slovencu« še kaj šegotalo, smo pripravljeni v kratkih obrisih podati narodu jezuitsko zgodovino, da bo narod spoznal, česar je ta red storil vsled stavka »omnia ad maiorem Dei gloriam«.

Velenja. — Ze dolgo časa se nismo oglašili v »Delavcu«, a naš položaj je tako tužen, da je nemogoče, da bi molčali. Mnogo so krivi rudarji sami, ker se ne organizujejo, poleg tega imamo pa tudi precejšnje število petoliznikov, ki poljubljajo bič, s katerim jih izkoriščevalci bičajo. In te razmere poznajo naši izkoriščevalci povsem dobro, zategadelj tudi za vsako malenkost barbarično kaznujejo rudarje. Ako ni včziček (hunt) s kupom napolnjen, potem se jim narekuje obetna denarna globa. Dne 28. oktobra so bili kaznovani: št. 11 z 1 gld., št. 6 z 1 gld., št. 19 z 2 gld., št. 36 z 3 gld., št. 27 z 2 gld., št. 7 z 1 gld., št. 22 z 1 gld., št. 32 z 1 gld. Kogar tako ogromne kazni ne prepričajo, da se mora združiti, če hoče varovati svoj interes in svojih tovarišev, potem ne vemo kakšnih brutalnosti še mora že poslužiti podjetnik, da privede svoje delavce do samozavesti. Gospoda ravnatelja opozarjamo, da se bodo tudi velenjski rudarji slednjič naveličali prenašati te šikane, ter se bodo uprli tacemu nasilstvu.

Kake gospodari dunajski krščanskosocialni občinski zastop, kojega »Slovenec« in drugi klerikalni lističi tako hvalijo? Kadar se gre za kako klerikalno podjetje imajo ti gospodje polne blagajne, naobratno pa nimajo niti belica za izobraževalna društva, podpiranje siromakov in druge humanitetne zavode. Društva za zidanje cerkev v Breitensee je podaril občinski svet malenkost 30 tisoč. Na ta način skazujejo krščanski socialisti hvaležnost klerikalcem za podporo pri volitvah in ljudskih žepov. Na Dunaju je tisoče delavcev brez dela, prebivajo po stanovanjih, ki ne zaslužijo drugega imena kakor brlogi, otroci delavcev prezebajo in stradajo, izobraževanje ljudstva in podpiranje siromakov je odvisno od privatnih milodarov, krščanskosocialni mestni svet pa daruje ogromno svoto tacemu društvu, ki nima drugih skrbi, kakor da zida s tujim denarjem cerkve. In ta mestni svet, ki tako »umno« z občinskimi denarjem gospodari, se nazivlje krščanskosocialni. Sapienti sat.

Trbovlje. — Naši prekrščeni klerikalci sklicali so kot krščanski socialisti dne 22. novembra v šolskem poslopu shod. Za shod so agitovali tudi uradni trbovlske premogokopne družbe. Pri tej agitaciji so jim pa pomagali tudi priganjači, ki so tekali kot besni po jamah ter vabili rudarje, naj se v mnogobrojnem številu udeležijo tega shoda. Dasi je rudarjev okoli 3000, vendar se je komaj kakih 200 oseb vdeležilo shoda in še mej temi je bila večina socialno-demokratična. Socialni demokrati so se vdeležili shoda, da bi slišali tudi jedenkrat modrost krščanskih socialistov. Shod je bil naznanjen ob 3. uri popoldan, ali še le ob četrta četiri prišel je prvi »maziljenec« — g. kaplan Gregorčič v sobo. Za njim so jo

primahali gg. župnik Erjavec, kaplan Erjavec in krščanskosocialni agitator Jakopič iz Ljubljane. G. župnik je na krščanski podlagi najprej pozdravil ženske — zapodil jih je iz sobe. Ko je še nekoliko mladeničev odpravil na ta način, je otvoril shod. Pripovedoval je na dolgo in široko svojim ovčicam pomen društva, govoril je o nekakih igrah, zidanju hiše in o zastavi, o kateri pa še sam ne vé, bode li bela ali črna. Omenil je še, da se mora po zakonih ravhati, ter predlagal naj se voli predsedništvo. A glej! Začuli so se glasni klici — sodr. Čobal! G. župnik preplašen: »Kdo pa je ta človek? Ali je iz Ljubljane?« G. kaplan Gregorčič: »A kaj še... socialisti je iz Zagorja«. Krščanska socialista Tome in Puterh pa sta vpila na ves glas: »Polica! Polica! Socialisti so tukaj!« — Sodr. Čobal se oglasi za besedo k opravičniku. Župnik se suče in ne vé kaj bi storil. Krščanski socialista Jakopič iz Ljubljane pa vpije: Čobal ne zamerite župniku, on ni navajen shodov. Slednjič pride še kaplan župniku na pomoč, ter obljubi sodrugu Čobalu besedo, ako se bode ljudstvo pomirilo. Mej tem je pa župnik baje iz strahu, nevednosti ali pa zvitosti pozabil na volitev predsedništva, ter je kar prišel pripovedovati, da socialistov ni vabil, vmes pa kvasil take čenčarije, da ni nihče vedel, kaj hoče. Na to je sodr. Čobal zopet zahteval besedo. Ali »krščanski« župnik mu je odgovoril: »Pozneje — pozneje«, ter dal besedo g. Jakopiču. Ta je govoril kacihi pet minut. Mej tem je pa tekal kaplan okolo svojih pristašev ter jih nekaj prosil, kar je gotovo s krščansko pravičnostjo popolnoma v protislovju. Za Jakopičem je dobil besedo g. kaplan Gregorčič. Izjavil je, da je že povsodi nabiral člane novemu društvu; tudi g. rudniški ravnatelj Trpotič (Aha, jako znana oseba. »Delavec« se je že večkrat bavil z njim. Dostavek vajenca.) bo pristopil k društvu, ostali rudniški uradniki bodo pa društvo podpisali. Sodr. Čobal je zopet zahteval besedo. Ali »maziljeni« gospodje so dali svojim »pohlevnim« ovčicam znamenje za vpriizoritev škandala. Divjaki, vulgo krščanski socialisti so vpili: »Vbili ga bomo, vbili ga bomo!« Nastal je hrup, in če bi naši sodrugi ne bili pametnejši, prišlo bi bilo do boja. Sodr. Čobal je opozoril krščanske socialiste, da socialni demokrati niso prišli pretepatvati se, a veseli jih vendar, da so se krščanski socialisti pokazali v svoji pravi nagoti. Mi bomo zapustili dvorano ter mirno odšli. Potem so socialni demokrati zapustili dvorano in ostalo je še kacihi 20—25 oseb, včevši tudi maziljence. — Mi nismo nalašč napisali ostre kritike, ker smo prepričani, da preprosto slikanje dogodkov na shodu, lahko vsacega nalozije prepriča o neumnosti krščanskih socialistov.

Rideča straža.

Zagorje. — Čudna je krščanska ljubezen našega mojstra, kateri nam razdeljuje delo. Vedno trdi, da mu je vsejedno, če je rudar krščanski socialist, ali pa socialni demokrati. Ali mi smo se že večkrat prepričali, da temu gospodu ni to vsejedno in da očitno protežira krščanske socialiste. Zakaj pa odpušča njim, da smejo dalje časa delati kot pa drugi rudarji? Pa še nekaj drugega. — Po pravih moral bi ta mož vsaki mesec premestiti rudarje iz enega kraja na drugega, da pridejo iz slabšega dela na boljše, in da ne opravljajo envedno težka posla, drugi pa lahka. In tudi pri tem se protežirajo krščanski socialisti; ti se premeščajo, socialni demokrati pa morajo ostati po eno ali dve leti na enem in istem slabem mestu. Gospod mojster, to vendar ni slučajno? Ne, ne, poznamo vas in vemo, da sovražite socialne demokrate in zato jim povsodi nasprotujete. Ali pa mogoče mislite da socialisti nimajo pravice osnovati si svojih društev? No, potem se motite. Svetujemo vam, da pridete kedaj na kak naš shod, na kojega smo vas vže tudi povabili, da se tam kaj naučite in razbistrite svoj um. — Našega g. kaplana Švigelna bodo pa ti »presneti« socialisti še ob pamet spravili. Vedno fantazira o njih, vedno se trudi in muči, da bi jih spreobrnil, ali žalibože, da je ves njegov trud zamanj. To pa gospoda hudo boli. — Pri nas že pol leta nismo imeli maše v cerkvi in takoj drugo nedeljo porabil je »brumni« Švigel leco, da je začel udrihati po socialistih. Mnogim poslušalcem presedalo je to besedičenje in zapustili so cerkev. — Ravno tako zgodilo se je tudi naslednjo nedeljo. No, le tako naprej g. kaplan; vi nam predbacivate, da hočemo zrušiti vero in cerkev, pa ravno vi sami ste isti, kateri preganjate s svojimi neslanim zabavljanjem ljudi iz cerkve. Ako hočete nasprotovati socialistom, potem pojdite na njih shode, tam vam je jamčena prostost govora in lahko dokazete svo svojo lemenatarsko učenost. Vsaj vas vendar porabimo na naše shode, zakaj pa ne pridete tja? Ako ste se pa v lemenata premalo naučili o socializmu in se zato mogoče bojite debate s kakim prostim delavcem, potem vam svetujemo, da se lepo vsedete in se še nadalje učite. Pripravljeni smo tudi, da vas podpiramo po svojih skromnih močeh v učenju. Sploh bodite pa prepričani, da vi ne boste spreobrnil niti enega socialnega demokrata, ker vsakdo dobro vé, da jih mrzite iz dna svoje črne »katoliškoklerikalne« duše.

Zavedni delavci.

»Slovenec« in morala. — Ta, v zavijanju in najpodlejši lažljivosti utrjeni listič prinesel je na

katoliški podlagi spakedrano notico o sprejemu naših francoskih sodrugov v Cormeaux. Ker farško glasilo dobro vé, da so ljudje, katere so podplačali posestniki tvornic za steklo, torej nasprotniki delavcev, vpriizorili ta škandal, se prav jezuitsko zvija po svojih umazanih predalih, ter se tolaži z naslednjim stavkom: »V zbornici bo seveda zopet malo nevihte, poraženi bodo pa — vsaj moralno — socialistični kolovodje. Prav jim!« Ta list, ki je že davno padel pod niveau (čitaj: nivó) vsakega čifutskega revolver časnika, prinaša na prvi strani v isti številki v polemiki z »Učiteljskim Tovarišem« mej drugimi podlimi denuncijacijami nastopne stavke:

»Po vsem tem se ni čuditi, ako »Tovariš« indirektno priporoča socialno-demokratsko glasilo »Svoboda«. V št. 16., kjer omenja, da je ta list priobčil članek »Najnevejšje gibanje v učiteljstvu«, pristavlja: »Priznati moramo odkrito, da tako simpatično pisane besede o učiteljstvu že davno nismo čitali«. Gospodu vredniku torej zadostuje, da imajo socialni demokrati le simpatično besedo o učiteljstvu. Naj jim je vera zasebna stvar, naj jim je cesar deveta briga, naj človeštvo tirajo v anarhizem, vendar so podpore vredni, ker imajo za učiteljstvo lepo besedo!«

Gospoda pri »Slovencu« si upa pisati, da bo kdo podlegel moralno, ko se sama poslužuje najbolj ostudnih sredstev proti tistim osebam, ki ne odobravajo vsega, kar šentkavški gospodje Mahničeve šole trdijo. — Ako ne pomaga nobeno sredstvo, potem se pa poslužijo denunciacije, da z gospodarskim pritiskom prisilijo svojega nasprotnika, posebno ako je dotični v državni ali pa deželni službi, da zataji svoja načela ali pa za vedno umolkne. Po nazorih naše morale je denunciacija najpodlejšje orožje, katerega se poslužujejo le taki ljudje, ki so padli pod niveau vsacega poštenega človeka. »Slovenčev« gospodi je gotovo znan rek: »Der grösste Schuft im ganzen Land ist und bleibt der Denunziant«. — Ako je kdo moralno podlegel, potem so gotovo podlegli gospodje pri »Slovencu« z člankom »Na podstavi katoliških načel«.

Iz Savinjske doline. — Kljub vsem oviram, katere so nam delali naši nazadnjaki, smo imeli vendar dne 29. nov. ljudski shod. Gotovo bi bilo došlo še več obiskovalcev na shod, ako bi ne bilo pomote, da se shod preje prične, kakor je bilo naznanjeno. V potu svojega obraza so se trudili občinski očetje, da bi pregovorili krčmarja J., da bi odpovedal sobo. Ali njih trud je bil zamanj! Ko so sprevideli, da ne opravijo nič, šli so po njegovo sestro, da bi ga vsaj ta pregovorila, ako že sami niso nič opravili. Shod se je vršil v najlepšem redu. Na shodu je govoril sodr. Ropas iz Četja o slabih kmečkih in delavskih razmerah, kazaje na raka, ki razjedja današnje človeško družbo. Res je padla marsikatera pikra beseda, a o krivi veri nismo slišali ničesar, o kateri se je nam od nasprotnikov kmeta in delavca pred shodom govorilo. Kar smo slišali, je bila gola resnica in zategadelj želimo, da bi se jednaki shodi večkrat sklicevali, da bi se polagoma vsem trpinom odprle oči. Več kmetov.

Umetnost in književnost.

Naš »literarni boj«.

... »daher kann es auch nicht fehlen, dass er (sc. der Realist) mit dem echten Idealisten in dem endlichen Resultat übereinkommen wird, wie verschieden auch der Weg ist, welchen beide dazu einschlagen.« Schiller.

»In daz kräv in solz potök,

In blisk in grom, — oh bitva vroča!« —

Koliko žrtev je že požrl naš kruti literarni boj! In kar je najhuje, po zadnjih dogodkih še ne bi sodil, da skoro napoči dan miru. Ni še torej dovolj krvi prelite! In — horrible dictu! — še ženska kri je tekla kar curkoma — značaji so torej očitno podivjali! Seveda, kadar bode borba končana, potem bo odločno, razsojeno enkrat za vselej — bomo li posehmal »idealisti« ali »realisti« ... Oh, in kako lepo, kako idilično bode, ko bomo imeli za vse Slovence le jeden sam leposloven list, v katerem se bode pisalo brez razločka stanu in spola, izkjučno po »klasičnih vzorih!« Takrat bo res za vse ovčice »en hlev, en pastir«; takrat bodo vsi slovenski pesniki (da govorim po Pajkovsko) pravi »Prešimoviči« — brunne ženice l. 4000 po K. r. pa se bodo še strahom krizale, ako bodo kaj čule o onih grozovitih časih po ljubljanskem potresu (leta Gospodovega 1895), ko so nastopili »realisti« in »naturalisti«, kateri so hoteli — bog jim odpusti! — vse narobe obrniti, ves svet na glavo postaviti, belo v črno izpremeniti in sploh vse prekaniti in porušiti. Toda dignil je On, Janko Pajk, svojo mogočno roko ter udaril z velikim »dušnim naporom« po »mladih« — jih podrl, poteptal, pogazil, zdrobil, strl — »moderne« ni več. — Toda šalo na stran. Kdaj — če sploh kdaj — doživimo, da prenehata neplodni, brezuspešni in vprav smešni »literarni boj«? Mar hočemo mi Slovenci razsoditi pravdo mej idealizmom in realizmom, katera je tako stara, kakor boj mej vero in nevero —?! Oni fanatiki, ki hočejo, da pišimo Slovenci vsi po enem kopitu, se mi vidijo prav tako kratkovidni, kakor komunisti ali kolektivisti, kateri bi vtegnili svoje želje in težnje le tedaj izvesti, ko bi prenehala človeška individualnost. Dokler pa bodo individui, dokler bode na svetu različni — indivi-

dualni — ljudje, dotlej in tako dolgo bodo značaji različni, različni talenti in vkusi. „Quot capita, tot sententiae“ — pri nas pa, kakor pravi Stritar, je še huje: „pet glav — šest misli!“ (po tem takem potenciran individualizem). (Dalje prihodnjič.)

Neščetinasti Peter Bohinjec kot odgojitelj. — Odgojevalna metoda nekaterih kranjskih kaplanov je zašla tudi v knjige družbe sv. Mohorja; to nam kaže povest „Nevednost in sleparstvo“ v letošnjem koledarju. Opazujemo to povest. — V Drnolji vasi je bogat mlinar Stalec. Ne daleč od njega nad klancem ima ubogi Matevž Klepec svojo bajtico z vrčicem. Stalec bi rad dobil na pošten način Klepečovo bajtico z vrčicem, da bi preložil klancem v mlin. V to zadevo se vsili kot posredovalec občinski obhodnik Martin Večič, da bi prislepil na skrivnem od nevednega Klepeca 50 gld. Načrt se mu posreči; a sleparstvo se izve po Klepečevi ženi. Kazen ga zadene. „Nekega jutra so ga našli v jarku poleg ceste za Drnoljo vasio. Hudo je bil stopen in nogo je imel zlomljeno. Govorica je bila, da so ga namahali drnoljski fantje. A vedel gotovega ni nihče in preiskava ni dognala ničesar.“ V povesti ne sme manjkati „tisti ščetinasti šumaster“, ki „zmerom tiči doli v malinu in je in pije zastoj“. Klepec je nemarno pošiljal v šolo svojega sina Matevža in je moral plačati radi tega globo 1 gld. Da bi mu ne bilo treba več pošiljati sina v šolo, da ga služi k malinarju, ki je predsednik krajnega šolskega sveta in poštenjak skozi in skozi. Kaj naj se priprosti čitatelj uči iz te povesti? — Mi mislimo, da pride do naslednjih sklepov: 1. Na sodišče se človek ne more zanašati; pomagati si mora sam, pa tako, da ne bode nihče kaj gotovega vedel. 2. „Ščetinasti šumaster“ tičijo po krmah ter jedo in pijejo zastoj ali na upanje. 3. Šolske globe zadenejo le nemarne ubože; premožnih „ščetinasti šumaster“ ne predlaga v kazensko postopanje. 4. Človek se mora varovati pred nižjimi organi posvetne oblasti, da ga ne oslepajo. 5. Treba je duhovna, da se storjene krivice poravnajo. Pisatelj Mohorjeve družbe napredujejo. Pred nekaterimi leti je nam naslikala Pavlina Pajkova v „Večernicah“ učitelja, na katerem je bilo vse spičasto; letos je obriti Peter Bohinjec izpremenil spice v ščetine in slika je dovršena. Treba bo še poskrbeti primeren prostor takim ščetincem. Pons asinorum je že izdelan, ščetinci so ustvarjeni; vse drugo polagoma pride. In pri takih razmerah se še vedno dobijo učitelji, katere vodijo razni Petri Bohinjeci na vrvi, kakor Bošnjak svojega medveda! Kdaj pride čas, da bodo učitelji znali ločiti svoje prijatelje od nasprotnikov? Petru Bohinjecu in odboru družbe sv. Mohorja svetujemo, da nam za premožbo naslikata debela z maslinim trebuhom, tolstim obrazom, bakrenim nosom, farizejskimi očmi, katerega največja studija je, kako bi zaletel svojih 24 ur na dan in ljudi vodil za nos. Za letošnjega ščetinca ne maramo, ker je presuh, ščetince mora biti debel.

Slovensko gledališče.* — Sudermannov „Dom“ (die Heimath) se je vendar vprizoril na slovenskem odru. Dno 13. novembra bila je njegova premijera z dosti dobrim uspehom. Igrokaz je jako zanimiv; napisano je o njemu že toliko nasprotnih kritik, estetiki so se o njegovej vsebini in tendenci že toliko prepirali, da bi bilo treba za to posebno biblioteko. Tudi mej našimi kritiki so mnenja različna, upliva pa na nje največ — politično stališče. Resnica je, da je Sudermann jako darovit pisatelj, da sta posebno njegova igrokaza „Čast“ in „Dom“ v literarnih in literarno izobraženih krogih uprav senzacijo pobudila. Istina je, da se drži Sudermann precej zdravega realizma, vendar pa se je urinil v njegov „Dom“ mnogo, premnogo nezdravega, neistinskega sentimentalizma. Drama je, kakor smo omenili, jako zanimiva, a oni list gre vendar predaleč, ki pravi, da je „Dom“ od vseh klasičnih in neklasičnih proizvodov tujih literatur, kar se jih je prikazovalo na slovenskem odru, najboljši. Treba je vendar pomisliti, da imamo na slovenskem repertoarju tudi Shakespeare! A tudi Schiller menda ne zaostane za Sudermannom. Neki drugi list pa zabavlja in preliha solze, da se je spravi „protestantski Dom“ v naše gledališče in pri tej priložnosti sploh modernim realizmom, kateri se mu nikakor ne dopade. Mi smo prav zadovoljni, da je dobilo naše občinstvo priložnost, spoznati „Dom“, v kateremu se nahaja vsaj nekaj novih, svežih idej. Dva sveta stojita si nasproti; jednega reprezentira stari vmirovljeni podpolkovnik Schwartz, pravi tip starih bogabojčih, bum-bum-patriotičnih trinogov, kateri bi stare šege in običaje najraje vkovali v železne obroče in katerim se vidi grešna vsaka misel, katere se ni porodila že v glavah naših pradedov. Drugi svet pa nam pokazuje njegova starejša hči Magda. To sicer nikakor ni naš svet, ni svet, kakor si ga mislimo in kakoršnega si želimo. A vendar žive v njemu nove, mlade, sveže ideje. Vendar se zbuja v njemu misli, ki ne tipe nikakršnega trinstva, krepkejšje, zdravnejše misli, misli o osebnih svobodi, o jednaki pravici, o lastnemu odločevanju lastne usode. Ta dva sveta hočejo dobro misleči elementi pomiriti in spraviti in videti je, kakor bi se to posrečilo. A kakor ne more biti mej ognjem in vodo mir, tako se vname tudi mej obema svetoma boj, kateri se mora končati z uničenjem jednega in z zmago drugega. V „Domu“ propade svet starih idej in starih zahtev. Kakor povsod v naravi, tako zmaguje tudi tukaj mladost. Vendar pa je pesnik to zmago zavil v obleko, katere se nam ne vidi prava. Glavno pa, kar drami škoduje, je množina solz in vzdihov, kateri pretijo pogostoma spravi „Dom“ na stopinjo to zv. „Rührstückov“, in kateri niso nikakor opravičeni. Kompletirana in sem tertijski tudi težko umevna vsebina ter tendenca pripravljata igralcem, posebno zastopnikom glavnih ulog velike težave. Tem rajše priznavamo, da je bil uspeh predstave prav dober. Gospodična Tersova je Magdo jako izborno realizirala; tako naravno sicer ni igrala, kakor Marijo Stuart, vendar pa je dokazala, da ima nenavadno velik dramatičen dar. Semtertje, posebno v momentih, ko govori o svojem detetu, zapustila je realistično stališče ter govorila nasprotno celotnemu Magdinemu karakteru; v tem oziru nasledovala je preveč slovečo igralko, katere je je bila očitno vzor za to ulogo. Prav izvrstno pa je igrala v prizorih s pastorem in s Kellerjem in želeli bi bilo, da ostane tudi v drugih prizorih dosledna. Najbolje je vtelesil gospod Inemann starega podpolkovnika. Uloga je težavna, v čisto dramatičnem kakor tudi v tehniškem oziru. Gospod Inemann bil je obema kos. Njegov Schwartz bil bi lahko vzor za mnoge igralce. Gdč. Slavčeva bi bila povsem dobro igrala, da bi ne bila tako pretirala. S tem tudi ni zadel duha svoje uloge. Marija je „dobro odgojena hči iz dobre hiše“; take hčerke so mirne, molčeče, nimajo nobene želje, nobene svoje misli in se ne predrznejo, tako vpiti, kakor Marija gdč. Slavčeva. Cesar je ona preveč, je pa gdč. Ogrinčeva premalo storila. Občinstvo ni zvedelo, da hropeni gospa Avgusta liki malo deto za vabilom k dvorskemu plesu in raznim matine-jam in soiré-am, a vendar bi bilo to kaj zanimivo. Dobro je v podobila gospa Danilova nje sestro Francisko. Veseli nas, da ni nikor prestopila meje, za kojimi leži karikatura. Župnika Heffterdingka je jako dobro igral g. Danilo. Dasi ni iskal nikakvih zunanjih efektov, ali bolje

*) Radi pomanjkanja protora je kritika o „Domu“ zakasnila.

rekoč baš zato, bila je njegova igra efektna. Igral je naravno, neprisiljeno, karakter župnikov je prav dobro zadel in bil je dosleden od kraja do konca. Tudi g. Verovšek bil je dober Keller, le v nekaterih momentih je njegovo strahopetnost preveč očitno pokazoval. Semtertje bi moral imeti več izraza za njegovo samoljubnost. Gdč. Bednařikova in gg. Lovšin in Perdán so imeli le epizodne vloge, vendar pa jih moramo tudi pohvalno omeniti. G. Pavlovski igral je sicer ljubimca, a ne lajtnanta. Primanjkovalo mu je lastnosti, katero imenuje Nemec „Schneid“. Splošen utis je bil dober. Še jedenkrat pa moramo omeniti, da aplaudirati pri odprti sceni jako moti, da ne odgovarja ta običaj nikakor modernim mestnim nazorom in dramatičnim zahtevam odra. Igralec, ki igra z dušo in s telesom, si ne želi, da ga se sili, sredi igre se priklanjati in zahvaljevati za ploskanje. Za to je dovolj časa, kadar je dejanje končano. — an.

Slovenska opera. Verdijeva glasovita in priljubljena opera „Rigoletto“ prišla je tudi na slovenski repertoar. Pela se je dvakrat po redu s krasnim uspehom in za naš oder pomeni to veliko pridobitev. O operi sami govoriti bil bi skoraj anakronizem, pač pa moramo omeniti ob kratkem vspeh, kojega je pri nas doživela. Predstava je bila tem zanimivejša, ker je nastopil nov tenor, g. Raškovič z glasbenega zavoda v Zagrebu. Veseli nas, da je v vlogi vojvode Mantovskega popolnoma reusiral ter si pridobil simpatije občinstva na prvi hip. Čuli smo g. Raškoviča, ko je vstopil v zagrebški glasbeni zavod, potem večkrat pri koncertih, a pozneje tudi na prvem hrvatskem odru in konstatovati moramo, da se mu glas in igra vedno bolje in konstantno razvijata. Pričakovati nam je tedaj še marsikaj od njegovega grla in ljubavi do umetnosti. Glas mu je jako gibčen in obsežen, posebno sega res visoko; pevanje mu teče povsem gladko, naravno, brez napora, z močjo svojega grla gospodari jako previdno, v pravem času najde tudi prave akcente. Barva glasu mu je jako ugodna in prija tudi najobčutljivejšemu ušesu. Od velike ugodnosti je tudi njegova neprisiljena, res dosti distinguirana igra. Upamo, da sledi izbornemu vojvodi Mantovanskega še kmalo druga, jednako izvrstna partija. Gilda pela je gdč. Sečnikova prav pohvalno. Partija ima tudi nekaj kolorature in tudi tu se je pokazala jako dobro izvežbano pevko. Gilda je prija vsekakor mnogo bolje, kakor Margareta. Briljantno pel in igral je g. Noll naslovno Rigoletto. Venec, kojega je dobil, zaslužil je popolnoma. Kot „Rigoletto“ bi g. Noll še marsikatega baritona „slavnega“ imena premagal. Omeniti nam je pohvalno še g. Fedyczkowskega kot Sparafucila. Vse druge vloge so mah pomembe, a bile so dobro interpretovane. Predstava „Rigoletto“ služi našej operi sploh v čast.

Ravnokar je izšla inžičica „Karl Marx zum Gedächtniss“. Knjižica obsega 120 str. ter ima poleg dveh podob, originalnih listov Marxa in Engelsa nastopno vsebino: Wie ich mit Marx bekannt wurde. — Erzieherisches und Sonstiges. — Marx als Lehrer. — Popularität. — Masken, Menschen und Photographien. — Genie ist Fleiss. — Freund und Lehrer. — Urquhar. — Barthelemy. — Marx und die Kinder. — Patriotismus und was davon kommt. — Krankheit und Tod. — Knjižico si lahko naroči vsak sodrug pri Wörlein & Comp. v Nürnbergu, ki razume nemški jezik, saj stane le 45 kr.

LISTEK.

Lenka.

Kmečka povest. Spisal J. Krowski. — Poslovenil L. n.

Marička je tiho opravljala svoje delo. Spominjala se je veselih dni, ljubezni Franceta. . . . Kako se je vendar to zgodilo? Neko nedeljo, ko je bila vaška mladina zbrana v neki kmečki sobi na ples, je prišla tudi Marička. Nje tovaršice so jo vedno zavidale, ker je bila naj lepša in so jo fanje vedno prosili za ples. France, ki je šel mimo hiše, je obstal ter radovedno gledal v sobo.

Marička pristopi pogumno k njemu ter pravi: „Gospod gozdar, prosim vas samo za jeden ples“. On je bil takoj zadovoljen ter hitro odložil puško in drugo lovsko opravo — predno je kdo vedel kaj se sploh godi, sta že plesala.

Vsi so ju gledali.

„France ta pa zna!“

„Poglejte, keko Marička glavo po konci drži!“

„Podobna sta si kakor bi bila brat in sestra“, take jednake opazke so se čule iz množice.

Marička in France sta tisto nedeljo večkrat plesala, ter se tudi gosteje potem srečavala. Kmalu je vsplamtel med njima čista ljubezen, sledili so ji srečni dnevi.

Dostikrat je Marička skrivaj zapustila zvečer hišo, da je zamogla z Francetom govoriti, ki je čakal v čolnu, v kakem skritem kraju. koder jih ni moglo opazovati nobeno človeško oko.

Kmalu je minulo poletje. Marička je ostala osamljena.

France je bil premeščen na drugo mesto, ter je čakal definitivnega nastavljenja. Mislil je potem prositi mater, da dovoli poroko, dasi mu je Marička pripovedovala, da ga mati merzi

„Le tiho bodi Marička, mati bo tudi odnehala“, ji je rekel ob slesesu. Marička mu je verovala, ter ostala vesela.

III.

Necega dne je pozvala mati Maričko, ter ji povedala, da jo Kramarjev Tone snubi.

„Ta . . . ?“ je vzkliknila Marička.

„Ti vprašaj kakor, da ne bi bil Tone dober za tebe“, je odgovorila mati. „Glej, glej, ali ni Tone lep deček, svojo domaćijo ima pa tudi. Meni je vseč in toga boš zela.“

„Tega ne vzamem“ odgovori Marička.

„Druzega pa dobila ne boš“, pristavi mati.

„Ako ga pa že imam — ?“

„Ti ga imaš — — ? Kdo je? Menda vendar ne France?“

„Franceta“, odgovorila jo Marička.

Pri teh besedah je planila mati kviško, kakor bi jo bila osa pičila.

„Kaj lovec? France — torej je vendar res! kar ljudje govore — in jaz nisem hotela vrjeti. Torej vendar, vendar? — Marička kaj si storila?“

„Mati jaz ne vem, zakaj sovražite Franceta?“

„Ker — ker — —“ vskipela je mati, „otrok, ti nisi bil na svetu — ti ne veš, kaj je njegov oče naredil meni in tebi.“

„Francetov oče? . . .“ vprašala je Marička.

„Dà, dà! — Jaz sem ga ljubila. Obljubil mi je zvestobo. Neko noč je pa zginil, videla ga nisem nikdar več, kako sem ga klela, ko je zapustil mene in tebe. — Pozneje so ga ubili tatje, ki so kradli les. To me je zopet veselilo. In kadar čujem njegovo ime, vre vmeni. Ne, ne, France ne pride v mojo hišo! Sedaj veš zakaj — —“

Marička je sedela, kakor bi okamnela. Rudečiča je izginila iz nje obraza, pritiskala je roke na prsa, kakor bi hotela siloma uničiti bôl, ki ji razjedala srce. Debele solze so ji priče kapljati po licu.

Mati je šla tiho iz sobe.

Dozdevalo si je, da je bolje, ako pusti Maričko samo, da se izplaka.

Čez nekoliko časa je zopet prišla v sobo, ter skrbno pogledovala po Marički. Ta je še vedno plakala. Nenadoma si pa obriše solze, ter odide iz sobe. Osupnjena gleda mati za hčerko. Videla je, kako je Marička odklenila čoln, ter odrinila na razburjeno jezero.

Ze popoldan je bilo viharo. Ko se je zmrzilo, je veter močnejši postal. Ali starka ni nič slišala. Sedela je za mizo, in pri slabi luči se je videlo, da plaka. — Kaj neki misli?

Ali se spominja minolih let? Ali je bil čut zapuščenosti ali kes? —

Nenadoma plane kviško.

„Marička — — Marička!“

Vse je tiho, nihče ne odgovarja, zunaj pa veter buči okolo hiše tako, da se šipe tresejo.

Zena vstane, ter skoči na prosto.

Strašno je jezero razburkano. Trstje se priklanja skoraj do tal.

„Marička! — Marička! — Marička! —“

IV.

Nekoliko let kasneje.

To je bil strah, ko so drugi dan ribiči našli mej trstjem utopljeno Maričko.

Cela vas je žalovala za njo. No, sedaj raste na njeni zapuščeni gomili že plevel. . . .

In stara Lenka?

Tisto noč so jo našli popolnoma podivjano ob jezeru. Še le potem, ko se je vihar poglobil, je postala mirna. In taka je tudi ostala. Bleda je, imenovali so jo „bedasto“ Lenko. Lasje so ji osiveli, postala je otročja, in najlozje jo je našel vsakdo v družbi otrok. Le kedar se je bližala huda ura, takrat je postala nemirna. Tekla je k jezeru, ter klicala Maričko.

Necega dne so jo našli mrtvo na obrežju. Kap jo je zadela. — No, sedaj počiva poleg Maričke.

Pozor! Sodr. predsedniki podružnic „Strokovnega društva prometnih služabnikov avstr.“

Prosimo vse predsednike, da bi do novega leta poslali vsi nove imenike upravnistvu „Delavca“, da je mogoče pravočasno tiskati naslove obligatnih naročnikov.

Z bratovskim pozdravom

Upravnistvo.

Pozor! Sodrug! Pozor!

Tekom teh dni je izšla knjižica

Stari in novi kmečki prijatelji.

Spisal in za slov. proletarjat priredil

E. KRISTAN.

Cena ji je le 6 kr. 40

s poštino 8 kr.

Naroči se jo lahko pri uredništvu „DELAVCA“.